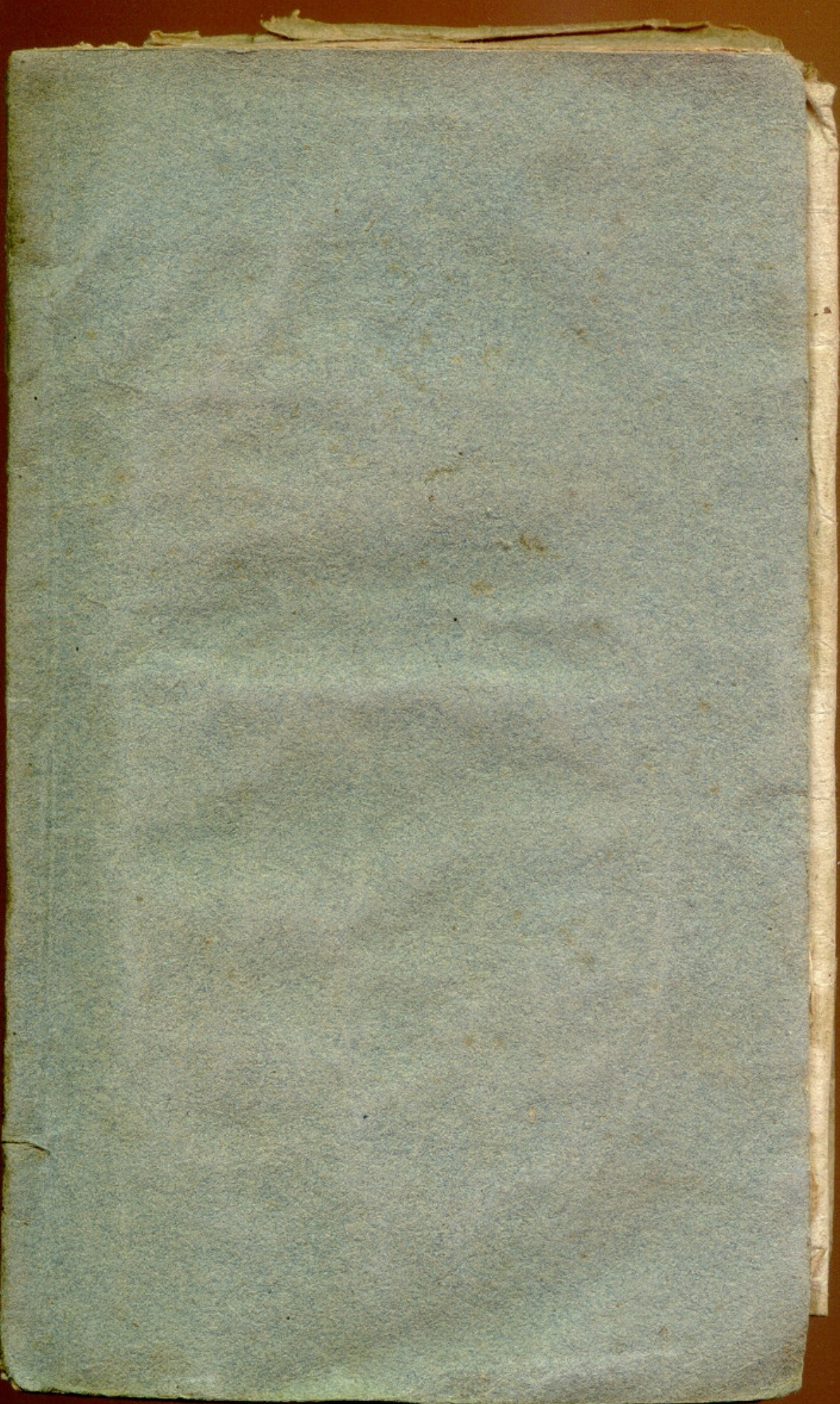

*Donavit Wythes Collegii Refor-
matorum Székelyudvarhelyensis
Die 25^a Martii 1832.*

*Jancsius János
Studiosus Theologiae*

Leel Kürtye

6918

F52 IV

Jász-Berény Váraszában

lévő

Leel Kürthének,

vagy

Jász-Kürtnek

esmérete.

Mellyet elé adott Jász - Berényi

Molnár Ferentz N. Kis - Kun Di-

strictusnak Kapitánya.

Két rézbe vágott rajzolatokkal.

Bétsben és Posonyban.

Doll Aloyz, és Schvaiger Könyvárusoknál,

1788.

08574

A^o Kegyes Olvasóhoz.

Leelnek a Magyarok^o második ki
jövetelében ötödik Kapitánynak Kürtye,
a vagy a Jász - kürth egynehány század
alatt, csak alattomban, Jász - Berény
Várossa által maga különösbb Jósági
között tartatott eddig, és a látni kívánók-
nak, csak azon mesztelen ábrázattal muto-
gattatott, a mint magában **vagyon**.
Mindenek azon régiféget csudálkozással
vették, de kevesen értették, többen
pedig, a ki - mertzett képeket sok felé
magyarázták. Hogy tehát ezen, még
a tanuló szemek előtt is kedves, állapot
ezután éppen minden magyarázás nél-
kül ne maradna, szükséges vala szólni
A 2 róla.

róla. Tudom pedig, hogy valamint nem szabad maga Hazáját valakinek el árulni, úgy vétek az is, ha az, midőn, és miben lehet nem ékesíttetik; azért is ezen Kürthnek bővebb esmérterésérül leg inkább szorgalmazkodván, hogy Antal fiam által elsőbben is valóságosan le ábrázoltatnék, azon törekedtem, azután a mit a Historiák külsőben tsekély tudományom nyújthatott, a szerínt ezen Kürthnek is kiemelését meg magyaráztam, bővebben elő attam, és a historiai hitelhez alkalmaztattam.

Senki pedig a' tanultabbak közül azon ne iparkodgyon, hogy az én kisdéd íráskáimar csak puszta szóval fessege, hanem a' kinek kedve tartya, tanítson, és írjon bizonyosabbat, mert a beszédre, és szözlásra mindeneknél kész a szó, de azt tsekelykedettel is kelene bé tölneni.

Hazámhoz való kötelességemről inttettem, hogy azon tábori kürthről, melly Jász-Berényben a város-házánál tartatik, a régiségben nyughatatlanokdóknak valamit fel jedzenék, hahogy annak le íráfában nál nem járok a kellő rövidségben.

Fél rőfön felől még két újni az ő hosszafága, a széle pedig igaz természetl vagyont mertékelve az hosszafághoz. Mind a tfontnak fehérfege, és fűrűfege, mind az egész állásának alkalmaztatása, Elefánt tfonttra mutatnak, és akár a belső üregének tágaflágát, akár teteme meg hajlását tekinted, Elefánt Agyarának kell írélned, és másra sem mutathat ahhoz leg közelebb járó hasonlatossága.

Ezen

Ezen kürthnek tehát felső vastagabb területén kettős zsinór ki metzés között láttatnak nemzeti négy Tzímeres jelek, és ugyan mintegy közepén az első áll némely koronázatlan egy fejű Sasból, melly farkát, és szárnyát ki terjesztette. A' 2k. balránézve Oroszlányhoz hasonló, farkát magossan ugyan fel emelő, de a végét szájához vízfőz tekerő, és azon Sashoz hátra fordított állat. A' 3k. Egy taréjos kakas forma, melly farkát fel tartja, és orrán szőlő fürtöt visel. A' 4k. Egy meztelen ülő gyermek, melly a bal lábát jobb lábának térgyére tenni, és sarut rá húzni, haja pedig golóbis módra fel fodorva lenni, láttatik. Az 5k. Egy négy lábú, azon felől két kezű, és emberi ábrázator, s majd Centaurus másfát követő állat, mellynek haja az előbbi módra be fűzve feje ábrázattya, s farka fel emelve vagyon, és kezeiben mint egy páltza formát tartván, vízfőz tekéntvén, a negyedik tímerre néz. A' 6k. hasonló a' le írtt gyermekhez mindenben, csak hogy ez ábrázattal vagyon vízfőz fordulva az előbbi tímer ellen. A' 7k. az előbbi Kakashoz minde.

denekben hasonló, csak hogy ez is a szomszéd hatodik jelre vagyon hátra fordítva. A' 8k. hasonló mindenben a második helyen ki tett Oroszlányhoz, az első le írtt Sashoz háttal fordulván, valamint az előbbi második Tzímer.

Ezek után, ahol azon kapottnak, melly a Kürthöt nyakára függesztő pántlikájának kötését felől bé foglalta, elég széles, és bé metzett, most ezüstvel körül meg töltött üresség hagyatott, megint két sínor között, némely egybe öltött pufzta vonások láttatnak; ezek alatt pedig négy rendben vannak némely állatoknak, madaraknak, embereknek, Áfszonyoknak, gyermekeknek, és más egyébféle állatoknak különböző majd a következőkben rövideden meg magyarázandó nemei, és ugyan:

Az első rendben: először elől áll yala egy két újni magosságú majd mint egy Vár, vagy Kastély formáját magában jedző ábrázolás, mellynek két szélein egy-egy veszfőz módú rudatska, mintegy keresztet viselvén tetejeken, magosabban fel emeltetik. Ezen

Kastély módú képnek egész oldala majd mintegy Ló - parkót magában ki nyomó jelekkel, és mind felől, mind alól veszfő húzásokkal vagyon meg töltve, vagyon bal felől egy hegyessen fel emeltt Kapu is, ehez ragasztva, és ennek is te-rején Kereszt, melly kapuból lártzik egy ló, zabolán kívül, minden szerfszámtul meg fosztva, félíg ki veszködni, melly előtt 2szor. Mégyen egy dízfesen fel öltözött tovas, jobb keziben egy tör szablyát, vagy inkább Királyi páltzát, a' balban pedig arany almát, mint egy Királyi rímereket tartván. 3szor. Egy férfiú tfak az ágyéka körül lévén öltözve, bal lábbal térgyepelve, és egy négy golyóbitskákra ki sarnyazott páltzát mind a két kézzel tartva. 4szer. Ebben is hasonló férfiúi ábrázolás, hanem hogy ennek páltzája tfak egy golyóbissal tertzös. 5szor. Egy fél lábbal térgyeplő férfiú, nyilas kéz újat tartván, mellyet az előtte menő Szarvas ellen rzelozni láttatik. Melly Szarvas 6szor. hátán egy Kakast hordozván széjjel ágazott szarvain kettős szöllő-gerezdet vífel. 7szer. Egy férfi, valamint a többi, úgy ez is majd mint egy korona formára, golyó-

lyóbis módon be fordított hajjal lévén ékesítve, medvével (kinek szájába tört be verni igyekezik) küszködni látzatik, melly is bé fejezi ezen első rendet.

A' második rendben hat ábrázatok retrzenek, az 1.ő. ál az előbbenyihez hasonló két négy lábú Centaurusból, a' vagy fele ló, fele ember állatból, mellyek szembe fordúlván, és egyes ösfve nyújtott kezeikben egy páltzika módú veszfőt fogván, más kezeikkel mint egy küszködni láttzatnak farkaikat fel emelve. A' 2k. elé adya az egész kéz tenyérnek képét, melly szöllő gerezdével egybe fűzött szöllő veszfővel ide s-tova való hajrásokkal, s vonásokkal vagyon körül véve. A' 3k. foglallya magában ugyan a most le írt két Centaurusokat. A' 4k. farkát magossan fel emelő taréjios Kakast. Az 5k. elől ad mint egy erőszak-tétellel egybe futó két férfiat, kinek egyike jobb kezében páltzához valami hasonlót, a második fejébe verendő, a' balban pedig egy magossan fel emeltt majd négy szögletű golyóbist mutogat, emez pedig egy tört mind két kézzel szorítván, amannak bélibe merítettendő. A' 6k. az elől adott Ka-

Kakashoz hasonlót, de ábrázattal meg fordúltat mutat.

Az 3dikban négy kiváltt képzés tettzik. 1szer: áll egy farkát, és szárnyát fel tartó Sas. 2szor majd Strutz madárhoz hasonló, farkát, és szárnyát fel emelő madár, melly a szomszéd Sashoz vagyon fordúlva. 3szor egy gazdag szőlő gerezdekkel termett veszfőkből ki ábrázolt tulipán, melly veszfők, a második rendben fel jedzett tenyeret meg környékező szőlőkből ezen harmadik rendbe le folyván, itt is helyet foglal. 4szer a második le képzett Strutz madárhoz hasonló, és a közép Sashoz forduló, melly első Sast ezen két négy lábú madarak, vagy szárnyas állatok környékezik.

A' 4kben végre, és utólszor vannak 9. számú le ábrázolások, mellyek közül az első (mindég balra menvén) mutat egy fedetlen, de a többiekhez képpest fel fodorított hajú fővel álló, s jobbra fordúlt, és ki terjesztett kezében Lantot, vagy Tamborát tartó férfiat. A' 2k. ágyéka körül (valamint

a többi is) bé fedezett, és balra fordúlt egy férfiat, ki bal kezében muzsikának bizonyos nemét, és a rostrához hasonlót (melly Királyok első Könjvében 19k. Versében Vigasság Dobjának nevezetetik) a jobban pedig egy gombotkán végző páltzát, mellyel azon Dobot veri, örömeknek mutatásával visel vala. A' 3k. egy meg hajtott, és tántzolókhoz hasonló lábú férfiat, ki szomszédinak kezekben lévő eszközt két felől meg fogván, vagy a köz örömet újjittani, vagy el tiltani láttatik. A' 4k. az előbeniekhez hasonló férfiat ad előnkben, ki bal kezében Kürthöt fúj, a jobban pedig Királyi páltza módút tart. Az 5k. Egy ajszonyt mutat, kinek főkötője a vállain, köntösfének újjai pedig térgyéin alól le folynak, és övezve is lenni láttatik. A' 6k. egy a többihez hasonló férfiat, ki mind két kézzel bizonyos két pengő páltzikákat ösze ver balra tekintetében. A' 7k. Vigágra termett egy férfiat, ki pólyában körött gyermeket magossan mutogat. A' 8k. Vagyon a többieknél tiszrább bizonyos jádzo személy, ki mind két kezét ágyékára tévén egy fel F bötü állású tetején visela.

vívelt le képzett eszközözt tart; azon eszköznek görbültt ágán pedig egy magát ide, 's tova tekergető gyermek látnak. A' 9k. és utolsó egy hárfát ülve pengető embert mutat. Vagyon ezeken kívül most viaszszal bé temett egy töredékeny hafadás is, mellynek helyén valaha mi-leherett, a' vagy mi ki ábrázolt darab törtetett ki onnan? által látni nem lehet.

Ezek után vastagabb vészszőzések között öszve szőtt ki rzihrázások után látatik ismét egy széles síma a' fölsőhöz hasonló üresség, melly hasonló képpen most ezüsttel vagyon bé töltve, mellybe allott a' Kürthöt hordozó pántlikájának alsó vége. Ezt a' vékonyabb végén követi egy olly hosszúság síma fogás, mint egy nyele a' Kürthnek, olly hosszúsággal, melly egy emberi kéz - markor bé töltheti.

Mind ezen fokféle ki képzések, és már a' régi fogdozástul kevéssé megkopott ábrázolások olly mélyen vannak ki metzve, hogy a' ki metezett tagotlkák alatt mind által láthatz, mind pedig azok alatt vastagabb töt is által szúr.

szúrhatz. Ezen munka még a' tanultabb véső késektül is inkább tudálanló ugyan, mint már e' mostani világtul követendő; mellynek, a' régiségnek tfinossága, és díszessen húzott mestersege a' magyar Nemzetre hajdan méltatlanul mázolt tudatlanságot, és taníthatatlanságot el üzi, és hogy azon költemények tsak általok meg bírt Nemzetsegeknek írigy rágalmazási voltanak, tenyeretten ki mutattyák. Azomban: ezen Kürth a' nagy végerül fogva majd allyáig meg vagyon hasítva, és véres léppegésekkel helyet meg hintve, a' terhe pedig majd negyedfel fontot nyom, az honnan ki hozhatni, hogy még kövekkel ki vala rakva, alkalmas nehézségű vala. Azon méh-zúgás módí hangot, mellyet a' fülhöz értetve térszen, önnön belső ürege, és meg hajlott üregeffége okozza, minden zörgést, mozgást, és szót magában vévén, és kevervén; mert ha a' mozgás, és szó el áll, zúgást sem lehet abban tapasztalni.

Ezen ábrázolások pedig, mellyekről emlékeztünk, mit jegyezhetek még a' pogányfágban élő - eleinknél? ki az, a' ki elegendő képpen meg ma-

magyarázza? mindazáltal, az íróknak régi eleink eredeteikről tett annyi, és olly fok ítéletei és fok felé húzott, vontt, 's öszve kevertt vélekedései között azokról bátrabban mit leheffen tartani? a dolognak mi voltárul teendő, és előre borsájtandó rövid számlálásom után, kevés ígéssel elő adom.

Jornandes, a Magyaroktól fok ízben meg törtetett Gotthufoknál Ravensbéli Püspök, a régiek' álmaira, az az: a babonás költemények között nevelkedett pogányságnak hiú leleménnyire mutatván, valamint hogy maga is a köz-népnek tévelygő títel - títap vélekedéseit követvén, azt írja: hogy Filimer a Gotthufok Királya, Scandínávia Szigeréből lett költözése után, találta a nemzet nyelven Alirumnáknak mondatott bizonyos Afzfzonyokra, kiket, mint gyánús személyeket maga népe közül nagy vadony erdőfélegbe kihajtatott, és ezeket osztán a tisztátalan Lelkek meg nyomván, ezen kegyetlen embereknek neveit, úgy mint az Hunnufokat nemzették; kik osztán meg szaporodván, a Gotthufoknak romlásik

ra minden ártó fegyvert, és tüzet fordítottak. Ezen mesés Jornandest-köve-
rők, úgy mint Gemblákumi Sigebert, Bellovákumi Vintze, és a Venétziai Doglion, ezen tisztátalan Lelkek helyébe hajdan nimely nem-Filozofusoktól látott Szatirákat, és Faunusokat állítanak. Ezen babonás régiségnek leleménnyei, és a roszszúl szótt vásznaknak álmaiból nyótt mesék; mind a természeti rendnek, mind a Magyaroknak eredetét más kút-főből merítő leg-rudóssabb Auctorok hiteles bizonyosságainak, mind pedig a szívessebb Keresztény Világ izentfélegb tannításinak, ellent állónak, azért is mint a féle már meg büszkődött, és nevetőgre méltó dolgot megvetni kellerik: mert nem-is más okokból koholtattak azok, hanem hogy az olly öszve rimporáltt leleménnyekkel ki-jelenték az Hunnufoknak elevenfélegeket, és ama mindenek erejét felől múló, izmos tetemeiknek nagy Lelkeiket, 's majd a köz-emberi képzést felől múló, és títak az ellő tekéntetre is irtóztató ábrázattyaikat; mintha illy természetnek más börsősebb eredetből származnia nem is lehetett volna. De azonban:

Az Hunnufok Scytháknak igaz maradéki, minekutánna a Patzinatzitáknak támetalan seregétől megnyomattatván, elsőben is a Meotis Tava mellett megülepettek vala, mikor még onnan Birodalmoknak a Dunát, és szélesebb Tartományokat határuul nem tették, írják némellyek: hogy midőn ürességek között vadászatnak adnák magokat, egy teremes szarvas (kinek magoffan elágazott, és szőlőgerezddel befűzött szarvai valának) előttök menvén, az után való lefelkedések között Európába bejutottak; kik olly nemes Tartománynak bőv Mezeivel kínáltattván azonnal a rőbbiekhöz vízfíza tértek, és azoknak el foglalására felgerjesztettek. Ez akármin legyen, de ugyan tsakk kétségen kívül vagyon az, hogy az Hunnufoknak Afiából Európába lett első ki rohánások nem Attila alatt (amint eddig a Magyar Kronikák hibásan adák előnkbe) hanem Palamber Királynak vezérlése alatt Víz-özön módjára öntödtének el; ki midőn Pannoniában erős széles Birodalmat építvén meg halt volna, Urunk 387k. Esztendejében Charaton, kinek ümér 400k. Esztendőben Uldinus követ

következett, ennek pedig ama' Nagy Bendegutz (kinek Aetius a' Romaiaknak azután nevezetes hadakozó Vezérek, mint Hadi kezes zálog, hosszabb mulatván, vetette olly vastag Hadi-Tudományának apród esztendeit) lett Pannoniában a' Birodalomnak örököse. Minekutánna azomban Bendegutz még neveletlen Attila' fiának maga Testvéreit Oktárt, és Ruást Gondviselőül rendelte volna, a nagy Attila, Urunk 434k. Esztendejében ősi Birodalmában befűzarmazott.

Szükség vala tehát ezeket azon Kürth ki metzféseinek megértésére előre bocsájtanom; melyekből már következik az, amit azokból ki hozandok. Így tehát Elsőben; az első rendben előadott ábrázatokból a' Magyarok' ki jövetelének jelei tertzenek meg, valamint azon várnak (melly által A'fiában lévő országjokat ösmértették) kapujából ki jövő Ló, és némelly fegyverekkel, és országló jelekkel felékelítterett férfiak, kik a' megírt mód szerínt az előmenő Szarvast követni lázatnak. Azon férfiú is, melly az harodik lett képzésben egy

B

med-

medvével küszködik, mást nem jelent, hanem a' Vadászatnak szándékát. A' Kakas pedig, melly a' Szarvasnak hátán íratik, mit jegyezzen? könnyen arányozhatom azt a' régi Magyarok' közönséges jelének lenni, mert Hadi Zászlójokon is hasonlót ábrázoltatának.

Nagyobb követ hengeríttenek a' Kritikusok lábaim eleibe azon három Keresztekkel, mellyek azon Kastély forma E'pületen látnak, mondván: hogy azon Kürth a' Magyarok' második ki jövetelénél sokkal újabb munka legyen, mivel még akkor a' Magyarok Pogányok lévén, a' Keresztnek jelét soha ki nem metztették volna. Ezen láb-ütő könek el mozdítására tudnunk kell, hogy: minekutánna Attila' halála után a' Fia Csaba, a' Magyaroknak némelly részével ismét az ősi-helyére Scythiába visszament volna, ismét az hét Kapitányok alatt (kik között volt Le el is, ezen Kürthnek Ura) Pannoniába ki jöttek, és állandó-helyet szerzeretk. Midőn tehát a' Magyarok, Attila alatt Olasz, Frantzia, és egyéb nap-nyugoti Országokat dúlták, és rablották volna, már akkor

akkor a' Városokban látták ok a' templomoknak tetején a' Keresztnek formáját, és így semmi tsuda, hogy ezen Kürthnek művesse is Scythiában a' Kereszt-tényijeleknek minéműségét eszében forgatván, azoknak követésére azon Kastélynak tetejére is ollyas jelt faragott ki, a' minőt másutt látott; azzal mintegy jövendőlés képpen is jelentvén: hogy a' Magyarok még üdövel a' Keresztényi Hitre térni, és Idvözítőknek szentféges Keresztyét tisztelettel illenni fogják.

A' második Rendben ki tett Centaurusokkal, és ismét a' harmadikban lártató szárnyas, kezes, lábas állatokkal jelenteni akarták azon tiszttátalan Lelket, Faunusokat, és Szatirákat, kikről Eleinket származni utsmányúl állították. Azomban ezen második rendben egyéb jelek, úgy mint: a' szőlő gerezdével meg környékezett tenyér, Kakas, kez, és törrel küszködő férfiak, jegyzik; a' szőlővel, és a' természetnek egyéb javaival bővelkedő Európának meg fogát, és annak Birtokáért el követett hártzokat, és vigyázásokat; mert oda kéz, erő, és kakas által jelentett vigyázás kellerett. Ezen kéznek, és mint egy

fél-Karnak ki-tételével lehet érteni. Al-
ban néhai Kar-jelia Országnak is (mely
a' mostani Tudósok által a' Magyarok
eredeti Hazájoknak állítatik) tzi-merér,
mert ezen Kar-jelia; most csak Tar-
tomány nevét viselő néhai hatalmas
Országnak végi tzi-mere is, két fel-fegy-
verkezett kar-bul áll, az honnan is,
Lapponiai, és Finniai nyelven (melly
még most is meg egygyez a' Magya-
rokéval) Kar-jelről; Kar-eliusoknak,
vagy Kar-jeliusoknak máig is hívattat-
nak; nem lehetetlen tehát az, hogy
ezen Kürthön is annak emlékezete
tiszteltetik.

Az harmadik rendben előadott Ké-
pek, úgy mint szárnyat, s farkarvigan
fel emelő Sas, és a' szőlő veszfőből
őszve szőtt Tulipán, az ő mindenféle
állapotok bővlegének el nyerésében fő-
gontr közönséges örömöknek jelét mű-
rathatryák.

A' negyedikben pedig lázlik egy
Aszfzony, ki által egy azon számkivetett,
és a' Magányosságokban rekesztett Ali-
rumnak közül értetik. Lázlik ez után
egy

egy be-pólyázott gyermek, és é körül
mások sokféle némű musikával jádzyán,
mások tántzolván, mások mintegy
ünnepi játékokat mutogatván; mellyek
által értetik, őket igen örvendezve len-
ni azon, hogy é született gyermek olly
nagy nemzetnek elejét, és eredetét meg
nyervén, illy undok magzatot, olly
leg erősebb férfiaknak nagy ne-nzésekre,
állapottyoknak szerentfés ki menerelével
tapasztalnák. I'm melly ifúfos játék
látások! De az hiú babonázások által
meg rílatott, külömben nagy szívű
Eleinknek meg kell engednünk.

Eszre kell venni azt is, hogy azon
nyóltz-tzimerek, mellyekkel a' Kürth-
nek feje kerítettik, ött nemzetfégi
tzi-mernél többet nem tésznek; mert a'
lábára sarut öltő gyermek, úgy a' száj-
jában szőlő gerezdet rarró Kakas, és
a' farkat magossan fel tekerő oroszlány,
kérzer találatnak ki téve lenni; Ki fül
tehát, azon ött tzi-mereket, azon ött Ki-
rályokénak lenni, kik Európában, ne-
vezetessen Pannoniában a' Magyar Nem-
zetnek Előljárói voltak. Ezek között
első, a' mint már emlékeztem Ba-le-m-
ber

ber, 2k. Charaton, 3k. Uldinuz, 4k. Bendegutz, 5k. Attila, mert ezek után a Magyarok fok féle tsapá-fokkal meg törtetettvén, némellyek előbbi földökre viszsza tértek, némellyek fok féle Tartományokra oszolván a fok ízben meg fértődött Nemzetiségek által el szaggattandó Birodalomnak tsak üres pusztá nevét hagyták; majd hajdan A'rpád Vezér, és a Kapitányok alattezen Birtokokra viszsza jövendők, és állandóabb szerentével el foglalandók.

Ezen tzimerek közötttehát, a Sas, Attilának, mint a többi között nevezetesebb Királynak tulajdonítatik, tsak abból is: hogy a régiek az utólsóként kezdették számításokat az első felé, és ugyan balra; és így a Sas után első tziemer az oroszlány, hogy Bendegutznak, 2k. a Kakas, Uldinuznak, 3k. a gyermek, Charatonnak, 4k. a Centaurus Balembernek Nemzetiséges Hadi Tzimerek, igen valóságához közelítő vélekedéssel lehet bé hozni; mivel azok iránt bizonyosabbra nem lehet mutatni. Láttam ugyan a Sast, Kakast, Oroszlányt a le nyomtatott

tatott képeken ezen Első Királyoknak alkalmaztatni, hanem hogy változó rendvel, melly elől adásoknak bizonyfágát, leg alább az íróknak állandó vélekedéseikből, és kézről kézre lett botfajrásikból lehet oltalmazni.

A' mi a többit illeti, a régieket kövervén, állítták ezen Kürthöt Leelének, a Magyarok második ki jövételekben ötödik Vezérének lenni. Kirül azt írják, hogy midőn Ellenséges less által körül vétetvén, és Konrád Császártól meg fogattatván fok módon kérdezterett volna, azt felelte: *Az emberi Vétkeknek, úgy mond, üldözői vagyunk, és az halhatatlan Istennek boszszú állására születtettek, midőn titeket kergetni meg szününk, önnön maga a boszszúldó Isten utó-követ minket.* Melly felelettel a Vezér meg boszszontatván, el végzette, az embert az élők közül ki törteni. Tehát halálának minéműségét, és utólszor, még a Kürth meg fujására engedelmet nyervén, azt; a közel álló Tsászárnak olly jobb készséggel, 's olly erőssen fejébe tsapta, hogy azonnal le esvén, meg

meg halna. Akkor az életének szorongatási között győzedelmeskedő Leel Konrádnak azt mondotta: *Előre még én nékem a poklokra, és ott szolgálz nékem*, mert a pogányok azt állították, hogy valamelyeket meg győzvén meg ölnének azok poklokba is az ő rabjaik lennének.

A' mi a gondos vizsgálásnak, 's gántfos ítéletnek mesterfégét nézi, az azt veti elő *Először*: hogy Leel Konrád Tsáfzár meg nem ölhetette, mást javolván mind az üdőnek, mind az hadakozásoknak környül álláfai. Mindazáltal, hogy az írónak állandó kézrül kézre lett hagyományoknak a gántfos vizsgálás ne éppen mind a két kezét adja meg kötve, meg vallyá igen is tüherőknek lenni, hogy azon Konrád egy a Német Országi Vezérek közül lehetett. *Másodszor* azt vetik elő, hogy azon szarvat nem lehet Jász-Kürthnek mondani, mivel Leel Jász nem volt. *Harmadszor* Azon Kürtöt nem Hadi, hanem tsak vadász eszköznek állítják, mint hogy *Jász*, vagy *Jass* név a Magyaroknál vadászt renne. Azom-

Azomban fenki sem meri tagadni, hogy Leelnek olly Hadi Kürthye nem lett volna, a mint is Leel semmi írásban még eddig meg nem jelent a nyakában fel-függesztett Kürth nélkül.

Ezen, 's illetén gántfoknak elmozdítására, és ugyan az *Előre* felelni könnyen lehet. Az ellenkező vélekedésnek Pártfogója is nem szinte győhetetlen okokkal hadakozik; hanem tsak olyanokkal, mellyek az egyébb emberi tselekedetek szerínt könnyen tántoroghatnak; mellyeknek kétfélegkedési, és a pártfogásnak egygyenlő gyarlóságival lett támogatási között elég azt állítani: hogy Leel által Konrád ölett meg, volt a Tsáfzár, vagy Elő Vezér, nékem kevés gondom reá, mint ha majd mardosva-tartanám, Leel által Konrádot, és ugyan ollyat, melly Tsáfzár volt, meg ölettetnek lenni. A' *másodikra* bátor Leel Jász nem volt is, a Jászok mind az által, úgy mint a Magyarokkal nemzetségeffek, vélek öszve egyelítve próbálták vala a Hadakozásnak korzkáját. Leel pedig azon Seregnek, mellyben a Jászok viréz

vitézkettek, Vezére vala; vagy pedig à Jászok olly nagy Vezérnek meg estére fizintre oda szállván, à Kürthét az Ellenfég kezeiből ki fatfarták, és az állandó birtok alatt Jász névvel meg ajándékozták. Az *harmadikra*: Sehol sem olvastam még à Magyar írásokban, hogy à Jász, annyit renne, mint *Vadász*, alig is hihető valakinek, hogy olly nagy állapot, à minőnek azon Kürth hajdan volttnak lenni látzatik, egyedül tfak à Vadászatnak hasznára alkalmaztatott volna; mert ő magába egy jeles, és valaminthogy munkájában szép, úgy szintén, midőn még kövekkel vala ki ékesítve, drága munkának retzett, valakik látták. Nehézséggel pedig most is olly súlyos, hogy azzal, ha azt erős férfi meg forgattya, még most is egy erejében teherős embert teríteni le leheffen; annál inkább pedig akkor, midőn még maga gyöngyeivel nyomós, és szájjának ragasztékjával, és más öltözeteivel fel vala ruházva. A' hasadék ugyan az egész hosszúságán végig, úgy szinté à vastagabb végén lévő töredékeny darabok, nem különben az olly kemény tsontba olly ragadóssan bé-hatott vér cseppek lát-

látzatnak, hogy semmi már el folyt fok száradoknak régisége, és à kezek fogdozási miatt le törteni, és öblíteni nem lehetett. Innen tehát következik, hogy olly nagy erő-szakot szenvedén egy olly erős karnak fujtásával à Vér, akár à dolognak örök emlékezetére, akár hogy azon nemzetek agyarkodásinak, Isteni tanács által-reájok bízott bocsfzú állásának nyoma, az utól-valóknak is tanúságokra állandóan tartson, az egeknek végezéséből meg maradott.

Azomban, némellyek, azon még rölök nem látott Kürthről hibássan vélekednek, hogy az, tfak valami ollyas ökörről le húzott közönséges sarv, melyet à Vadászok nyakokban akasztanak. De ez után, nem ollyan könnyen kell goldolkozni; merr ha à Vad-szamárnak nints: bizonynyára semmi más egyéb é világgal meg ösmértetett állatnak olly szarvai nintsennek. A' Vad-szamárnak bizonynyára egyes fent álló szarva, mennyire tapasztalva tudom, az nem; és így à belső minéműségének mi voltár, à dolognak világos állapottya meg mutattya, és több jeles férfiakknak is vége-

zésé-

zéséből indítván, tagadom azon Kürthöt valami szarvnak voltnak lenni, hanem a fonnak fehérségéről, sűrűségéről, keménységerül, és állásáról, Elefánt agyarának kell állítanom. Ezen Kürth pedig olly kedvesnek, és bőségesnek tettett lokaknak szíveikben, hogy méltónak állítanak Magyar Országban nagy Házak is, azt magok Nemzetfőges Tzímereikben bé palántálni, és tzímeres jeleiket azon Magyar régiségnek emlékezetes hagyományával ékeftetni; nem hogy az állapotnak könnyű vélekedésivel meg fogattatott egy némellyek által, tovább is álmot, és mesét tanult szemeknek olly méltó tekintetben veendő állapot, magáról szollani szenvedgyen, leendő még az ez után, hogy a mord írgység ellen ezen Kürth meg oltalmaztatván, az utólválóknál is, örökös érdemei meg maradvanyak.

Többnyire: Fris emlékezetben vagygon még a Várasbélieknél, Attyoktól bizonyos általadásban vévén: hogy minekutánna a közöttünk lakó Törökök ezen régiséget gyakran látván, magok

Tfá-

Tfázarjoknak hírül vitték volna, a Tfázar olly nagy régiségnek újragával üdösgertetvén, hív szavát, és a vizszaadásra hitet ígervén, azon Kürthöt ki kérte magának látni, melyet olztan elegendő bizodalomnak eszközével el kézzittertet öreg Izakallos túzrefőges Várasí Polgárok Konstantinápolyba el vitték, és ott meg ajándékoztattván, hiba nélkül vizsza is hozták. Ez mind az által, minek előtte a Törököknek gyanós hitekre bizattatnék, ide haza Köveiről meg fosztattatott, félvén az Haza-fiak, netalántán olly nagy kintsnek ragadományára álltván, egy valamellyik a Pogányok közül erőszakkal meg tartta, és egynéhány századról fogva birtokok alatt lévő Jóságokat a valóságos urairól el ragadgya.

Egy már az előre ki tett beszéd ezen Kürthről elég hosszsan nyujtatott ugyan, de abban, a fok féle állapotoknak öszve kötődött részei miatt valamit világossan, és értelmessen írónak, és hallani akarónak is szükségére tzelozott szavak, tudom nem minden Olvasónál adnak hitelt; tapasztalván

már,

már, még az igaz dolgokat is a Mostani
rudós világ gántróssai által ki nevetetni.
Mindazáltal, ha ezeknél valaki bizonyos-
sággal taníthat, engemet bizonyára a
föllyebb írtaknak kétségés állapoti kö-
zött, ki némelly vélekedésekkel környül
véve vagyok, az homályosságoknak el-
űzése után, szabaddá élezen.

V É G E.

Igy már az első ki nem belátó
ezen korszakban elég belátóan győztet
nyilván, de éppen a lokális alapo-
tának ott a korabeli körülmények között
valamint világosság, és érzékenység, no-
nak, és hallani akorán a költészet
közvetlen, tudom, hogy minden
mondani adnak, hogy a tudomány
már.

Planum
Seu Copia Illi
Domo Oppidana
ntur; Jász-Hürth,
dictum.

Extensum
us Cornu quod in
Jász-Berenii asser,
seu Buccina Leelis.

Quantitas
Mili-
Cornu
per. Eundem

& Inflexura
taris
Jász-Kürth
delineata.
Anno 1776.

Sub Iudicatu Dñi Antonii Kiss

